

Aamukahvihuumorista

PUKKILAN KOIVU-LINNASSA kesäkuussa pidetyn sarjakuvanäyttelyn taiteilijavalinnat olivat osuvia ääripäitä. **Veikko**

"Joonas" Savolainen ja **Harri "Wallu" Vaalio**, kaupallisestikin menestyvät konkarit; **Riitta Uusitalo**, jolle sarjakuvat ovat hauska harrastus ja **Sami Toivonen** sekä **Anne Streng**, sarjakuvan kanonisoinnin välikappaleet.

Pukkilan kulttuurilautakunnalle tärkeää oli myös paikallisuus: Wallu ja Anne Streng ovat naapurinpitäjistä. "Edellisinä kesinä Koivulinna näyttelyt ovat olleet vähän turhan abstrakteja, ja nyt haluttiin maanläheisempää", kertoi kulttuurilautakunnan puheenjohtaja **Yrjö Siltala**.

Joonas lähestyi näyttelykävijää grand old manin, selittäjän roolissa: hänen työnsä esittelivät keskivertokävijälle sarjakuvan tekoprosessin. Viisikymmenluvun *Joonas*-originaalit ovat kotonaan Koivulinna seinillä.

Wallu viihtyi Pukkilassakin mainiosti taloudellisesti hyvin menestyvän sarjakuvantekijän roolissa. Hän oli sijoittanut mikrostrippinsä pihan perälle *Hi-tech* -aitaan. Ristiriidan ilmeisyys oli kuin kuva Wallun sarjojen häpeilemättömästä kahvipöytähuumorista. Kaikkein huvittavin on pimeän tallin ikkunasta kurkistava tekijän omakuva. Wallu onnistui naurattamaan.

Kuolettavaa naurua

Riitta Uusitalo on sanonut: "Joskus piirrän hauskoja tarinoita, joita kutsun sarjakuviksi". Sitten vuonna 1986 julkaistun *Rakastakaa minua hellästi*, *neiti* -albumin jälkeen niitä on syntynyt harvoin.

Uusitalo on loistava, nyansseilla irroittava tarinankertoja. Kerronta syntyy vaivattomasti ja voimat vapautuvat makaaberiin ironian kehittelyyn.

Viimeistään esillä olevat suurennetut vedokset vakuuttivat, kuinka valmiita kokonaisuuksistaan irrotetut sarjakuvauututkin itsessään ovat.

Uusitalon osuuden pienuus näyttelyssä samoin kuin se, että teokset ovat jo parin vuoden takaa, kertonevat kiinnostuksen olevan nyt sarjakuvan ulkopuolella.

Anne Strengin kaikki sarjat

ovat puolestaan tältä vuodelta. Streng on ihastunut pohdiskelemaan, myyttisiin kansan- ja eläintarinoihin. Se, ettei hänen töitään juuri ole nähty, johtunee sopivien julkaisukanavien puutteesta. Suomalaisen sarjakuvaseurojen lehdet ovat miehekkäämmillä linjoilla kuin Streng.

Strengin työt ovat sekä tyyliään että aiheiltaan samansukuisia **Pekka A. Mannisen** sarjojen kanssa. Kummallakin on tarve luoda, ja se tuntuu tapahtuvan ilmaisun viimeistelyn kustannuksella. Pitkät tekstiosuudet vievät Strengin lähelle kuvakertomuksia.

Vasta 18-vuotiaasta Sami Toivosesta on tullut sarjakuvan nousun symboli. Hänen nimensä vannotaan.

Ensimmäiseksi hänen töissään yllättää originaalien pienuus – ja tarkkuus. Ne on piirretty yksi yhteen A 4-kokoon, kun tavallisin koko on A 3.

Toivosen ohut viiva on kuin **Milo Manaran** kynästä, mutta omat aiheet ovat **Moebius**-vaikutteista avaruusbarokkia. Tyyli on näkyvistä esikuvista huolimatta silti persoonallinen – täysin vastakkaiseen suuntaan kuin esimerkiksi Riitta Uusitalon.

Mielestäni parhaimmillaan Toivonen on tohdossaan moilla harvinaista käsikirjoittaja-piirtäjä-yhteistyötä, esimerkiksi **Pauli Kallion** käsikirjoittamassa *Katzenjammer kids*issä. Kissantappajien sisäisten tunteiden sekä toiminnan samanaikainen kuvaus on tulos hedelmällisestä yhteistyöstä; yksi viime vuosien parhaista suomalaisista sarjakuvanovelleista.

Toivonen esittäytyi energisellä, kekseliällä ja monipuolisella. Sarjakuvien ohella näyttelyssä oli muutamia yksittäisiä kuvia, jotka kielivät kyvystä tiivistää kokonaisuuksia. Yksi Toivosen hahmoista kikkaili kaakeliuunissa.

Kiinnostavaa on nähdä, millaiseksi **Timo Varpion** käsikirjoitukseen tekeillä oleva noin satasivuinen sarjakuvalbumi muotoutuu. Onko se kenties "se ensimmäinen kova pitkä juttu", jota suomalaisessa sarjakuvassa odotetaan. Vai suuntautuuko Toivosen kiinnostus sarjakuvien ulkopuolelle.

Petri Kemppinen

Bo Torstensen ja Carsten Graabæk

KEVÄÄN sarjakuvafestivaalin teemana oli tanskalainen sarjakuva. Aihe ei ole lainkaan kaukaa haettu, maa on eurooppalaisen sarjakuvan pikkujättiläinen. Tanskassa käännösalbumien määrä on eräs maanosamme suurimpia. Kilpailee tasavertaisesti sellaisten kielialueiden kuin italia, espanja ja hollanti kanssa. Lähes kaikki merkittävät ranskalaiset sarjakuvat löytävät tiensä Tanskaan, samoin maassa seurataan huolella muutakin maailmaa.

Vuosittain julkaistaan myös yli 30 kotimaista albumia. Määrä on huikea, Tanskahan on asukasluvultaan melko tarkkaan Suomen kokoinen. Maan sarjakuvamarkkinat ovat monta kierrosta Suomea edellä. Kotokielollemmekin kääntyy silloin tällöin joitain tanskalaisia sarjakuvia, viimeksi Semic-kirja on tuonut kunnioitettavasti julki **Freddy Miltonin** lohikäärmeperhe *Puff*-albeumeita.

Tanskalaiset sarjakuvapiirtäjät pyrkivät vakiinnuttamaan sarjakuvan omana ilmaisun lajina, siksi useimmat yrittävät loppuun tehdä jotain lukemisen arvoista, määritteli festivaalin tanskalainen piirtäjävieras **Bo Torstensen**.

"Laatutason nousu on vasta viime vuosien ilmiö. Nykyään on melko helppoa saada sarjakuvansa julkaistua, ja julkaiseminen on taas ainoa keino kehittyä piirtäjänä", hän sanoo.

Torstensenin esikoisalbumi *Sammen vi stä* kertoi toisen maailmansodan viime kuukausista Tanskassa, vastarintaliikkeen sisäisistä ristiriidoista ja valtataistelusta. "Halusin tietää mikä oli se vanhempien sukupolven kokemus, joka loi heidän maailmankuvansa", 1960 syntynyt Torstensen kertoo. "Lähdin liikkeelle itä-länsi -pulumista ja kylmän sodan asetelmien syntymisestä ja päädyin Tanskan laihistoriaan".

Albumin painos oli 5 000, kuulemma suhteellisen normaali tanskalaisen albumin painos. Luku asettuu mittasuhteisiinsa, kun muistaa Suomessa maailman huippupiirtäjien albumien painoksen olevan usein 3 000, jopa vähemmän. Viisi tuhatta olisi jo bestseller.

Tanskalaisen sarjakuvan ominaispiirre on yhteiskunnallisuus, kantaaottavuus. Torstensenin mukaan se ei ole mitenkään kummallista, "useimmat rockyhtyeetkin ovat tiukasti kantaaottavia". Festivaalin toinen tanskalaisvieras

Carsten Graabæk muistuttaa Tanskan olevan pieni maa Pohjan ja EY:n saranakohdassa, "se aiheuttaa paljon ulkoisia paineita. Myös Saksasta on aina tullut voimakas vaikutus Tanskaan."

Stumffeista smurffeiksi

Toinen festivaalin teemoista oli sarjakuvien kääntäminen. Kääntäjäpaneelia veti **Juhani Tolvanen**, *Ilta-Sanomien* sarjakuvatoimittaja. "Kääntäjän on muistettava tekevänsä ennen muuta sarjakuvaa, viesti tulee niin kuvien kuin tekstienkin kautta", hän muistutti.

"Sarjakuvakäännöksen on oltava uskollisempi alkutekstin tyyliin ja vivahteille kuin elokuvakäännöksen, elokuvisahan katsoja kuulee myös näyttelijän äänen", aprikoi sekä elokuvia että sarjakuvia kääntänyt **Soile Kaukoranta**.

Kääntäjä **Heikki Kaukoranta** korosti alkutekstistä kääntämisen tärkeyttä, "kun tie mutkistuu, niin teksti usein tyhmistyy". Sunnillisen kuvaava on *Strumffit*-sarjakuvan kohtalo. Alkujaan *Non Stop*issa lanseerattuna käännös oli oikean tyylinen, *Strumffit*. Lisäksi sarja on lanseerattu niin *Muffeina* kuin *Smurffeina*kin. Ruotsalaiset kopioivat *Smurffikäännöksen* englannista ja Suomeen se tuli ruotsista. Nimen muutos oli oleellista, koska sarjakuvaa seurannut tavarapaljous

Vanhan sisustusta.

markkinoitiin kansainvälisesti (lue: angloamerikkalaisesti) *Smurffeina*.

Ohjelma ja yleisö eivät kohdanneet

Festivaalipaikkana oli jälleen Vanha Ylioppilastalo Helsingin ydinkeskustassa. Juhlasalissa olivat myyntipöydät, yläkerrassa seminaarit, tanskalaisen sarjakuvan hieno originaalinäyttely ja sarjakuvapaja. Pajassa ammatti- ja harrastuspiirtäjät antoivat halullisille seluille opastusta viivan käytön taidossa. Mukana häiri myös englantilaispiirtäjä **Hunt Emerson**, edellisvuoden

festivaalivieras. Hän piti viime kevään vierailuaan niin mukavana, että halusi tulla uudelleen. Mies piirsi tunnollisesti ja antaumuksella omistuspöytäkirjoiksi ja festivaalilla jakamassa myös virolainen **Priit Pärn** tuoreeseen *Nurinku-rin-Nuutiinsa*.

Festivaalin toteutuksessa oli puutteita, yleisö ja ohjelma eivät aina onnistuneet löytämään toisiaan. Molempia kyllä oli, mutta ei aina samaan aikaan samassa paikassa. Nykymuodossaan festivaali on

tullut tien päähän, sen rakenne ja ambitiotaso on arvioitava huolella uudelleen. Tapahtuman on kyettävä pitämään jännitteensä koko sen ajan, jonka se kestää.

Sarjakuvapajan kansoittaneet piirtäjät sekä nähdyt albumit tekivät vaikutuksen tanskalaisvieraisiin. "Matkaan lähtiessämme emme tieneet suomalaisista sarjakuvista yhtään mitään. Ajattelimme Suomen olevan kolmannen maailman maa sarjakuvan alalla", kertoo Bo Torstensen. "Kuinka väärässä olimmekaan."

Heikki Jokinen
Kuvat Pentti Nuortimo

Ai mitenkö kuuma ilmapallot liittyvät sarjakuvafestivaaleihin? No, kyydissä on tietenkin sarjakuvapiirtäjiä, *Tarmo Koivisto*, *Hunt Emerson*, *Juha Jussi Tuomola* ja *Pentti Nuortimo* (ei näy).

painajaisuneen